

Analysis of the trend of violent crimes (case study: Mazandaran province from 2017 to 2022)

Ali Ehteshami¹

Sayyed Mohammad Hashemi²

Hosein Sharifpour³

Type of article: research article extracted from the research plan

Received: 17/11/2023

Accepted: 13/12/2023

NAJA Strategic Studies Quarterly/Vol.8/NO.3 (serial 29)/Autumn 2023*167-196

DOR: 20.1001.1.25381946./SSJ.2023.101972

Abstract

Background and purpose: Examining the formation trends and measures to deal with violent crimes can help the decision makers in this field to control it. This research was conducted with the aim of "analyzing the trend of violent crimes in Mazandaran province from 1396 to 1401".

Method: The current applied research has an exploratory, analytical nature and a mixed (qualitative-quantitative) approach. The participants of the qualitative and quantitative part of this research are experts in the fields of information and awareness police of Mazandaran province, who are familiar with violent crime cases. The semi-structured interview continued until data saturation was reached. The results of the interview were three-level thematic analysis (basic, organizing and comprehensive). The validity and reliability of the research results were also obtained by measuring the reliability, transferability, verification and reliability. The themes obtained from the qualitative section were converted into a Likert scale questionnaire and after receiving the formal and content validity of the questionnaire, it was distributed among the statistical population and a total of 34 evaluable questionnaires were collected. Cronbach's alpha was equal to 0.950, which indicates the validity of the questionnaire. Data were analyzed to rank the effective factors using Friedman test with SPSS software.

Findings: There are 16 major trends and 63 main trends in 9 areas that can affect violent crimes in Mazandaran province.

Results: Violent crimes in the last 5 years in Mazandaran province include shooting, armed robbery, robbery, murder and stabbing. After analyzing the trends affecting the commission of violent crimes, the highest score belongs to the "political environment", among the macro trend related to "increasing social issues" and in the trend section related to "increasing pressure on the security custodians".

Keywords: Mazandaran province - violent crimes - trend research.

1. Assistant Professor, Department of Internal Security, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran (corresponding author), ali.ehteshami@apu.ac.ir

2. Assistant Professor, Department of Law, Amin University of Law Sciences, Tehran, Iran, sm.hashemi@apu.ac.ir

3. Assistant Professor of Information Department, Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran, Ali_2124@yahoo.com

تحلیل روند جرایم خشن

(مورد مطالعه: استان مازندران از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱)

علی احتشامی^۱

سیدمحمدهاشمی^۲

حسین شریف پور^۳

نوع مقاله: مقاله پژوهشی مستخرج از طرح تحقیقاتی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۲

فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا/ سال هشتم/ شماره ۳ (پیاپی ۲۹) - پاییز ۱۴۰۲ - ۱۶۷-۱۹۶

DOR: 20.1001.1.25381946/SSJ.2023.101972

چکیده

زمینه و هدف: جرایم خشن از جمله جرایمی است که بیشترین، عمیق‌ترین و ماندگارترین اثرات را به‌ویژه بر احساس امنیت در جامعه دارد. بررسی روندهای شکل‌گیری و اقدامات مقابله‌ای با جرایم خشن می‌تواند به تصمیم‌گیران این حوزه برای کنترل آن کمک کند. این پژوهش با هدف «تحلیل روند جرایم خشن استان مازندران از ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱» انجام شده است.

روش: پژوهش کاربردی حاضر دارای ماهیتی اکتشافی - تحلیلی با رویکرد ترکیبی (کیفی - کمی) است. مشارکت‌کنندگان بخش کیفی و کمی این پژوهش، خبرگان حوزه‌های پلیس‌های اطلاعات و آگاهی استان مازندران آشنا با پرونده‌های جرایم خشن هستند و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته در این پژوهش تا رسیدن به اشباع داده‌ها در نفر شانزدهم ادامه یافته است. نتایج حاصل از مصاحبه، در سه سطح (پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر) تحلیل مضمون شد و روایی و پایایی نتایج پژوهش نیز با سنجش قابلیت اعتبار، انتقال، تأیید و اطمینان‌پذیری به‌دست آمد. مضامین به‌دست‌آمده از بخش کیفی به پرسش‌نامه‌ای در طیف لیکرت تبدیل و پس از دریافت روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه، بین ۴۰ نفر از خبرگان توزیع و تعداد ۳۴ پرسش‌نامه قابل ارزیابی جمع‌آوری شد. مقدار آلفای کرونباخ معادل ۰٫۹۵۰ بود که نشان‌دهنده پایایی پرسش‌نامه است. داده‌ها برای رتبه‌بندی عوامل مؤثر با استفاده از آزمون فریدمن با نرم‌افزار اس. پی. اس. اس. تحلیل شد.

یافته‌ها: در ۹ حوزه، ۱۶ کلان‌روند و ۶۳ روند اصلی وجود دارد که می‌تواند بر جرایم خشن در استان مازندران تأثیر بگذارد.

نتایج: جرایم خشن در ۵ سال اخیر در استان مازندران عبارت‌اند از تیراندازی، سرقت مسلحانه، سرقت به‌عنف، قتل و چاقوکشی. پس از تحلیل روندهای مؤثر بر ارتکاب جرایم خشن، بالاترین امتیاز متعلق به «محیط سیاسی»، در بین کلان‌روند، مربوط به «افزایش مسائل اجتماعی» و در بخش روند، مربوط به «افزایش فشار به متولیان امنیت» است.

واژگان کلیدی: خشونت، جرایم خشن، روندپژوهی، مازندران.

۱. استادیار گروه امنیت داخلی، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

ali.ehteshami@apu.ac.ir

۲. استادیار گروه حقوق، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. sm.hashemi@apu.ac.ir

۳. استادیار گروه اطلاعات، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. Ali_2124@yahoo.com

مقدمه

بررسی صفحه‌های حوادث روزنامه‌های محلی و سراسری از واقعیت‌های ناگوار و غم‌انگیزی همانند ارتکاب قتل‌های شنیع، تجاوز و رواج جرایم خشونت‌آمیز در جامعه به‌ویژه در شهرهای بزرگ خبر می‌دهند. بیکاری، مشکلات معیشتی و فقدان نشاط از مهم‌ترین علل افزایش خشونت و جرایم خشن در جامعه است. برآوردها نشان می‌دهد حدود ۲۰ درصد از جرایم ارتكابی، به جرایم خشن اختصاص دارد. براساس اعلام پزشکی قانونی نیز بیشترین آمار مصدومان مراجعه‌کننده به مراکز پزشکی قانونی در کشور، مربوط به نزاع و ضرب و جرح است.^۱

جرایم خشن از جمله جرایمی است که بیشترین، عمیق‌ترین و ماندگارترین اثرات را به‌ویژه بر احساس امنیت در جامعه دارد. این جرایم ضمن اینکه هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل نموده و امکانات، تجهیزات و منابع انسانی بسیاری را به خود مشغول داشته‌است، به میزانی برای محک و ارزیابی عملکرد یگان‌های انتظامی و وجود امنیت در جامعه مبدل شده‌است. بررسی عملکرد گذشته یگان‌های انتظامی در مواجهه با جرایم خشن و توانایی در کنترل آن در محدوده‌های استحفاظی و نیز روش‌ها و راه‌کارهای به‌کار گرفته‌شده برای مدیریت آن، می‌تواند در برنامه‌ریزی آینده این یگان‌ها مؤثر واقع شود و یکی از روش‌ها برای برنامه‌ریزی به‌منظور کنترل این نوع جرایم، بررسی سوابق آنها در یک منطقه است.

کاهش جرایم خشن در یک منطقه، مستلزم اجرای طرح‌های انتظامی و طرح‌های مقابله‌ای مرتبط با آن است و یکی از این طرح‌ها، طرح مقابله با ارادل و اوباش است. بدین‌منظور، در استان مازندران قرارگاهی تشکیل شد که آثار مثبت آن در بازخوردهای دریافتی از جامعه قابل مشاهده است. این موضوع همچنین، سبب شد که شناخت روندها برای پلیس اطلاعات و امنیت فرماندهی انتظامی استان دارای اهمیتی خاص شود. براین‌اساس، پژوهش حاضر، از این حیث دارای اهمیت است که می‌تواند با احصای روندها و روش‌های مقابله‌ای

1. <https://www.khabaronline.ir/news/1569636>

به کار گرفته شده و دسته‌بندی آنها و نیز بررسی تأثیر این روندها و روش‌ها بر میزان کشف جرایم در فرماندهی انتظامی استان مازندران، راه روشنی را برای تدوین برنامه‌های آتی این فرماندهی ارائه دهد. درحقیقت، این نوع پژوهش‌ها می‌تواند مبانی نظری و تجربی را برای مطالعات مدیران فعلی و آتی فراهم نماید تا بتوانند با اتکا به آن، ذهنیت خود را برای رویارویی با موارد مشابه، سازماندهی و ساماندهی کنند. همچنین، انجام این نوع تحقیقات، از برنامه‌ریزی‌های مبتنی بر سلیقه که منجر به تکرار خطاهای سنوات قبل می‌گردد، پیشگیری می‌کند.

براین اساس، امید است که این پژوهش، زمینه تفکر بهینه و علمی را درخصوص موضوع موردبحث برای تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان فراهم آورد. از آنجاکه این زمینه‌سازی، بررسی و شناخت، می‌تواند با تحلیل نظام‌های موجود در روندها همراه باشد، براین اساس، پژوهشگران درصدد پاسخ‌گویی به این سؤال هستند که روند جرایم خشن در پنج‌سال گذشته در استان مازندران چگونه تحلیل می‌شود؟ برای دستیابی به پاسخ این سؤال، سؤالات فرعی زیر مطرح شده‌است:

۱. جرایم خشن متعارف در پنج‌سال اخیر در استان مازندران کدام‌اند؟
۲. در پنج‌سال اخیر، در استان مازندران برای کنترل یا پیشگیری از جرایم خشن چه اقداماتی انجام شده‌است؟
۳. مهم‌ترین محیط‌های مطالعاتی تأثیرگذار بر جرایم خشن در استان مازندران کدام‌اند؟
۴. کلان روندهای تأثیرگذار بر جرایم خشن در استان مازندران کدام‌اند؟
۵. روندهای تأثیرگذار بر جرایم خشن در استان مازندران کدام‌اند؟
۶. روندهای تأثیرگذار بر جرایم خشن در استان مازندران چگونه رتبه‌بندی می‌شوند؟

پیشینه

حیدری و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «تحلیل پدیدارشناختی ادراک زندانیان جرایم خشن استان مازندران» به این نتیجه رسیدند که

«شکل‌گیری هویت مجرمان دارای تعلق خاطر به خرده‌فرهنگ لات‌بازی، با نمایش ریاضت داوطلبانه، پذیرش افتخارآمیز برچسب داغ و ننگ، ذهنیت متناقض ناامیدی و رستگاری نسبت به آینده و نیز همدلی و همراهی با سرنوشت هم‌طبقه‌گان شکل پیدا کرده است».

عبدالرحمانی و ایارگر (۱۳۹۸) در تحقیقی با موضوع «راهبردهای اجتماعی - ارتباطی پلیس برای مقابله با جرایم خشن» به این نتیجه رسیدند که پلیس نیازمند استفاده از تدابیر نظارتی مانند کنترل مجرمان خطرناک و خشن، آگاه‌سازی عمومی، استفاده از فناوری واپایش و نظارت الکترونیک است. علاوه بر آن، فرهنگ گفت‌وگو و کنترل (واپایش) خشم باید به‌شکلی موثر تقویت شود و بهره‌برداری از رویکردهای ترمیمی و میانجی‌گرانه نسبت به برخی از جرایم خشن (مانند نزاع‌های فردی و جمعی) برای جلوگیری از تشدید و تکرار این جرایم ضروری است.

رضایی (۱۳۹۸) در رساله دکتری خود با عنوان «الگوی مدیریت راهبردی پیشگیری از جرایم خشن در ایران» به این نتیجه رسید که در میان راهبردهای مدیریتی، راهبردهای ناظر بر برنامه‌ریزی و کنترل برنامه‌های پیشگیری از جرایم خشن و در سطح راهبردهای پیشگیرانه نیز راهبردهای اجتماعی (اعم از رشد مدار و جامعه‌مدار) در مقایسه با دیگر انواع راهبردها دارای بیشترین اولویت در پیشگیری از جرایم خشن هستند؛ بنابراین، نتایج مربوط به اولویت‌بندی راهبردها نیز هم‌راستا و منطبق بر نتایج ارزیابی محیط پیرامونی نهادهای مسئول پیشگیری از جرایم خشن هستند.

جمشیدی (۱۳۹۷) در رساله دکتری خود با عنوان «نقش پلیس در پیشگیری از جرایم خشن کودکان و نوجوانان» به این نتیجه رسید که میزان تعامل و مشارکت پلیس با نهادهای دولتی، مدارس، خانواده‌ها و کودکان از طریق جامعه‌پذیری، تقویت منبع کنترل درونی و کنترل فرصت‌های ارتکاب جرم، تأثیر معناداری بر پیشگیری از وقوع جرم خشن توسط کودکان و نوجوانان دارد؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که این تعامل و مشارکت، می‌تواند تأثیر مثبتی در پیشبرد اقدامات پیشگیرانه از وقوع جرایم خشن کودکان و نوجوانان

ایفا کند. همچنین، پلیس باید در وظایف و روش‌های خود تحول ایجاد کند و نسبت به تعامل و همکاری مشارکت‌جویانه با جامعه به‌منظور نظارت، کنترل و مراقبت دائمی از اماکن عمومی، مکان‌های شلوغ و... اقدام نماید؛ زیرا در این صورت، نه تنها جامعه شاهد تحولی نوین در عرصه کارکردهای پلیس می‌شود بلکه پلیس، خود، یکی از اجزای موثر پیشگیری از وقوع جرم توسط کودکان و نوجوانان به‌شمار خواهد رفت و نقش قابل ملاحظه‌ای را در روند پیشگیری از جرایم خشن توسط کودکان و نوجوانان ایفا خواهد کرد.

علیزاده و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر ارتکاب جرایم خشن و خاص در بین مجرمین در زندان شهرستان سیرجان» به این نتیجه رسیدند که عواملی چون سن، جنسیت، تحصیلات، درآمد، شغل، اعتیاد، سابقه زندان، تحصیلات پایین والدین و نیز برخورداری از والدین معتاد یا والدین مجرم با سابقه زندان، بر مجرم‌بودن فرد تأثیرگذار بوده‌اند.

رحیمی زمانی (۱۳۹۶) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی میزان اثربخشی فعالیت‌های رسانه‌ای پلیس آگاهی تهران در کاهش نرخ جرایم خشن» به این نتیجه رسید که بین اثربخشی فعالیت‌های رسانه‌ای پلیس آگاهی شامل نشست خبری، گزارش و فیلم مستند، سریال، فضای مجازی، مجله و بولتن، هدایای آموزشی و مانند آن با کاهش نرخ جرایم خشن شامل زورگیری، کیف‌قاپی، سرقت ذیل نام مأموران و نیز سرقت منزل، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

صادقی فسایی و ابراهیمی (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «تحلیلی کیفی از جرایم خشن زنان: زمینه‌ها و انگیزه‌ها» به این نتیجه رسیدند که خشونت در زنان، انعکاسی از سبک زندگی آنهاست که با مقوله محرومیت‌ها و تبعیض‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی درهم‌تنیده است. به‌عبارت‌دیگر، رفتارهای خشن زنان، نوعی مقابله با شرایطی است که پیوسته آنها را در موضع قربانی‌شدن قرار داده‌است. پیشینه و نحوه زندگی این گروه از زنان نشان می‌دهد که بسیاری از آنها در دوران کودکی، خشونت‌های فیزیکی، عاطفی، روانی و جنسی را تجربه

کرده‌اند و یا با ازدواج‌های اجباری و زودرس، ذیل یک نوع رابطه اجباری و سلطه‌جویانه درآمده‌اند که در واقع، انعکاس تعریف نادرست از نقش مردان است. زارع و زندی‌لک (۱۳۹۰)، در تحقیقی با عنوان «مطالعه رابطه سطح توسعه‌یافتگی اقتصادی - اجتماعی با میزان جرایم خشن در بین استان‌ها» نتیجه گرفتند که رابطه مثبت و نسبتاً ضعیفی بین توسعه اقتصادی - اجتماعی و ابعاد آن با میزان جرایم خشن در بین استان‌ها وجود دارد؛ اما زمانی که هر کدام از اجزای تشکیل‌دهنده شاخص جرایم خشن (قتل، ضرب و جرح و نزاع‌های دسته‌جمعی) با توسعه اقتصادی - اجتماعی و ابعاد آن سنجیده شد، مشاهده شد که فقط قتل (که ۲/۲ درصد از کل شاخص جرایم خشن را در برمی‌گیرد) رابطه معکوسی با توسعه اقتصادی - اجتماعی و ابعاد آن دارد. اگوکه^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «توسعه الگوهای جنایات خشونت‌آمیز در نیجریه» نتیجه گرفتند که پس از پذیرش حکومت دموکراتیک در نیجریه از سال ۱۹۹۹م. هر چهار سال یک‌بار و در زمان انتقال قدرت، اختلافات تسلیحاتی و جنایات خشونت‌آمیز در این کشور افزایش می‌یابد و سپس بررسی می‌کند که چگونه تقسیم قدرت در این کشور، الگوهای جرم خشونت‌آمیز را تشدید می‌کند. این مقاله، همچنین، یک سامانه فدرال واقعی را برای کاهش خشونت مبتنی بر قومیت و ارائه استقلال واقعی به نهادهای عمومی از جمله بازوهای قانون‌گذاری و قضایی دولت‌ها و تضمین برگزاری صلح‌آمیز مرزی انتخابات نیجریه توصیه کرده‌است. برانتینگهام^۲ (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان «مقایسه جرایم خشن گروهی و غیرگروهی» بیان داشتند که خشونت مربوط به گروه‌ها دو برابر بیشتر از خشونت‌های غیرگروهی باعث ایجاد جرایم ثانویه می‌شود و در این خصوص، پاسخ‌گویی متقابل کم است یا اصلاً وجود ندارد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، تمام تحقیقات بالا ناظر بر جرایم خشن بوده‌اند و هر کدام از آنها به این جرایم، از منظر روان‌شناختی، جامعه‌شناختی،

انتظامی - تربیتی یا انتظامی پرداخته‌اند اما هیچ‌یک به‌دنبال تحلیل روندهای جرم در یک محدوده جغرافیایی نبوده‌اند؛ براین‌اساس، ویژگی تحقیق حاضر این است که درصد روندهای جرایم خشن در یک استان خاص است.

مبانی نظری

خشونت

سازمان جهانی بهداشت، در سال ۱۹۹۷م. خشونت را این‌گونه تعریف کرده‌است: «خشونت، به هرگونه استفاده عمدی از نیرو یا قدرت فیزیکی، چه به‌صورت عملی و چه به‌صورت تهدید، نسبت به خود، دیگری، یا گروهی از افراد گفته می‌شود که می‌تواند منجر به جراحت، آسیب‌های روانی، مرگ، اختلال در روند رشد یا محرومیت‌های دیگر شده یا احتمال بروز این صدمات را افزایش دهد» (ابراهیمی‌توانی و نوائیان، ۱۳۹۳).

خشونت را براساس ویژگی‌های افرادی که مرتکب عمل خشونت‌آمیز شده‌اند، در قالب چند گروه می‌توان دسته‌بندی کرد. این طبقه‌بندی اولیه بین خشونت‌هایی که شخص نسبت به خود روا می‌دارد، خشونت ناشی از شخص دیگر یا گروه کوچکی از افراد و خشونت ناشی از گروه‌های بزرگ‌تر مانند دولت‌ها، گروه‌های سیاسی سازمان‌یافته، گروه‌های شبه‌نظامی و سازمان‌های تروریستی، تمایز قائل می‌شود (قادرزاده و قادری، ۱۳۹۵).

جرایم خشن

براساس تقسیم‌بندی جزایی، جرایم به دو دسته جرایم علیه اشخاص و جرایم علیه اموال تقسیم می‌شوند. جرایمی مانند توهین و ضرب و جرح جزو جرایم خشن علیه اشخاص و جرایمی مانند سرقت و خیانت در امانت جزو جرایم خشن علیه اموال هستند. اگرچه جرایم خشن از نظر اجتماعی و روانی تعریف خاص خود را دارند اما قانون‌گذار برای جرایم خشن تعریف خاصی ارائه نکرده‌است؛ هرچند که چهار جرم ضرب و جرح عمدی، توهین، تهدید و تخریب مصادیقی از جرایم خشن هستند. در سال‌های اخیر، قانون‌گذار ظرفیت‌های خوبی را برای توجه به جرایم خشن در نظر گرفته است؛ به طوری که پیش از این،

اگر در یک نزاع، فرد دچار جراحت نمی‌شود، جرم به حساب نمی‌آید اما اکنون، اگر ضربه وارد شود - حتی اگر آثار ضربه هم وجود نداشته باشد - ضارب مستوجب مجازات خواهد شد. از سوی دیگر، براساس قانون مجازات کیفری، مجرم مرتکب جرم خشن باید پرونده شخصیتی داشته باشد و مجازات براساس شخصیت مجرم در نظر گرفته می‌شود. وقتی جامعه درگیر فقر اقتصادی، فقر فرهنگی و نظایر آن شود، خشونت در آن جامعه گسترش می‌یابد و احساس یأس و ناامیدی افراد را به سمت واکنش‌های تند و خشن سوق می‌دهد؛ براین اساس، حاشیه‌نشینی، اختلاف طبقاتی، نبود نشاط و تفریح سالم، آلودگی هوا، فقر و بیکاری را می‌توان از علل افزایش خشونت در جامعه عنوان کرد. محرومیت اجتماعی نیز یکی از علل مهم افزایش خشونت به‌شمار می‌رود. قهرمان‌سازی و ترویج خشونت در رسانه‌ها، عوامل زیستی مانند آلودگی‌های محیطی و صوتی، ازدحام و موقعیت‌های جغرافیایی، آزار و جرایم جنسی، تماشای فیلم‌های پرونوگرافی و هرزه‌نگاری، مصرف موادمخدر به‌ویژه از نوع صنعتی و آزار در دوران کودکی از عوامل موثر در بروز خشونت است (جمالی، ۱۳۹۷: ۱۱).

در پلیس آگاهی فراجا، جرایم خشن ذیل عنوان جرایم جنایی تقسیم‌بندی شده است که شامل قتل، آدم‌ربایی، سرقت مسلحانه، تجاوز به عنف، اسیدپاشی و حریق عمدی است. اما با توجه به اینکه این تعریف در قوانین و مقررات یا آیین‌نامه‌های موجود ثبت نشده است، اولین اقدام در این تحقیق، شناسایی جرایم خشن از منظر پاسخ‌گویان خواهد بود (رحیمی زمانی، ۱۳۹۶: ۲۷).

عامل جنسیت در جرایم خشن

یکی از مباحث و موضوعات مهم در بررسی جرایم، توجه به آنها به صورت تفکیک جنسیتی است. معمولاً به نظر می‌رسد که جرم خشن توسط مردان رخ می‌دهد؛ زیرا خشونت، آن‌هم در چنین سطحی، از زنان بر نمی‌آید؛ اما این موضوع را باید از طریق بررسی‌های آماری و تبیین‌هایی علمی شناخت (صادقی فسایی و ابراهیمی، ۱۳۹۴). آمار جنایی بیانگر این است که زنان در مقایسه با مردان به مراتب کمتر مرتکب جرم می‌شوند و میزان جرم ارتكابی توسط آنها از

خشونت و جدیت کمتری برخوردار است. همچنین، جرایم زنان اغلب در زمره جرایمی است که مردان یا قادر به ارتکاب آن نیستند یا کمتر مرتکب آنها می‌شوند (نجفی، ۱۳۷۷: ۱۲۲). نوع و ماهیت جرایم ارتكابی زنان با مردان متفاوت نیست بلکه کثرت انجام برخی از این جرایم توسط زنان به‌گونه‌ای است که از حیث جرم‌شناسی از آنها به‌عنوان جرایم زنان یاد می‌شود. در جرایم زنان نیز خشونت یافت می‌شود و می‌توان کودک‌کشی، کودک‌آزاری و همسرکشی را در زمره جرایم خشن زنان به‌حساب آورد (احمدزاده، ۱۳۹۸). همچنان که ساترلند و کرسی معتقدند: «اختلاف فاحش میان جرایم زنان و مردان ناشی از اختلاف موقعیت اجتماعی این دو جنس است؛ اما ازوقتی که در کشورهای اروپایی و آمریکای شمالی، مساوات بین زنان و مردان برقرار شد و زنان استقلال اقتصادی یافتند، میزان ارتکاب جرم زنان به‌میزان جرایم مردان نزدیک شد» (معظمی، ۱۳۸۳: ۵۳۳).

نظریه‌های مرتبط با خشونت و جرایم خشن

پاره‌ای از نظریات مطرح در علوم اجتماعی و روان‌شناسی جنایی درخصوص خشونت و جرایم خشن ارائه شده است که اغلب به دو دسته قابل تقسیم است:

۱. نظریات یادگیری که خشونت در افراد را متأثر از رفتارهای یادگیری فرد

می‌دانند؛

۲. نظریات فشار که بروز خشونت را ناشی از فشارهای متحمل شده توسط فرد

قلمداد می‌کنند.

باتوجه به اینکه پژوهش حاضر اساساً پژوهشی کیفی‌نگر است، بر نظریه‌ها مبتنی نمی‌شود ولی برای تبادر ذهن خوانندگان اشاره‌ای خلاصه‌وار به این نظریات تاحدی روشن‌تر خواهد بود:

۱. نظریه کنترل اجتماعی: کنترل اجتماعی فرآیندی اجتماعی است که با

بهره‌گیری از مجموعه‌ای از منابع مادی و قواعد و اصول معین که ضمانت

اجرایی دارند، در پی تحقیق هم‌نوایی رفتاری اعضای خویش و مقابله‌با

کج‌روی است (سلیمی و داوری، ۱۳۹۱: ۴۵۲).

۲. نظریه هم‌نشینی افتراقی: ساترلند بر این اعتقاد است که رفتار انحرافی به همان روشی یاد گرفته می‌شود که هر رفتار دیگری آموخته می‌شود (احمدی، ۱۳۹۴: ۱۴۶). در فرآیند یادگیری، معاشران فرد، هنجارهای حقوقی و اجتماعی را به‌عنوان امور مناسب یا نامناسب تعریف می‌کنند و فرد این تعریف را از آنان فرامی‌گیرد. شخص به این دلیل که در معرض تعریفی قرار می‌گیرد که قانون‌شکنی را بر احترام به قانون ترجیح می‌دهد، بزه‌کار می‌شود (آکرز^۱، ۲۰۰۹: ۲۲).

۳. نظریه قانون تقلید تارد: این نظریه توسط گابریل تارد^۲ به این صورت مطرح شد که نخست، مردم به تناسب میزان برخورد نزدیکی که با هم دارند، از یکدیگر تقلید می‌کنند و این امر در شهرها شایع‌تر است پس تغییر با سرعت بیشتری رخ می‌دهد؛ دوم، معمولاً فرودستان تقلید را از فرادستان می‌آموزند و سوم، الگوهای رایج نوین جایگزین الگوهای رایج قدیمی‌تر می‌شوند؛ برای نمونه، وی استدلال می‌کند که اخیراً قتل عمدی ناشی از چاقو زدن کاهش یافته و قتل عمدی ناشی از تیراندازی افزایش یافته است (طاهری کیا، ۱۳۹۳).

۴. نظریه‌های یادگیری کنشی ابزاری: به عقیده اسکینر^۳، رفتارهای مجرمانه به دلیل تقویت‌هایی که همراه خود دارند، آموخته و تحکیم می‌شوند. از منظر این نظریه، رفتارهای آدمی محصول جامعه و محیط است؛ به گونه‌ای که یادگیری رفتارهای مجرمانه به صورت تام، از راه تقویت و تنبیه‌ها در جامعه صورت می‌گیرد (سیاوشی، ۱۳۹۴: ۱۳۱).

۵. نظریه سایق: طبق این نظریه، در هر رفتاری که بر اثر انگیزش پدید می‌آید، نوعی نیاز احساس می‌شود. نیاز یک محرومیت فیزیولوژیکی مانند کمبود غذا و آب است و سبب می‌شود که موجود زنده بکوشد تا تشنگی و گرسنگی خود را برطرف سازد. در این رابطه، حالت

1. Ronald L Akers

2. Gabriel Tarde

3. Skinner

برانگیختگی یا فشار درونی را که بر موجود زنده وارد می‌شود سابق می‌نامند (شعاری‌نژاد، ۱۳۹۰: ۲۰۳). در این نظریه، فرض بر این است که یک نیروی درونی در انسان وجود دارد که به خشونت متمایل است اما این نیروی درونی ذاتی نیست بلکه از طریق تجربه حاصل می‌شود. در مجموع، کارآمدی این نظریه در پیش‌بینی رفتارهای خشونت‌آمیز و خطرناک با نواقصی همراه است (شعاری‌نژاد، ۱۳۹۰: ۲۰۴).

۶. نظریه‌های آسیب‌شناسی اجتماعی: این نظریه‌ها را می‌توان در سه گونه کلی ارائه نمود: برچسب‌زنی، سنت آنومی و دیدگاه انتقال فرهنگی و خرده‌فرهنگی.

روش پژوهش

تحقیق کاربردی حاضر از نظر ماهیت، اکتشافی است که مبتنی بر روند پژوهی با رویکرد ترکیبی شامل دو مرحله کیفی و کمی انجام شده است. مرحله کیفی شامل مصاحبه با کارشناسان و خبرگان مرتبط با جرایم خشن در استان مازندران است. برای تحلیل روندها و پیامدهای حاصل از روندهای اصلی، از مشارکت خبرگان مرتبط با جرایم خشن در استان استفاده شد. این خبرگان شامل کارشناسانی بودند که در عملیات‌های مبارزه با جرایم خشن یا اجرای طرح‌های پیشگیری از جرایم خشن حضور فعال داشته‌اند. این مرحله تا شانزده مصاحبه و با رسیدن به اشباع داده‌ها و مضمونی پیش رفت. ابزار گردآوری اطلاعات در بخش کیفی، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته است.

در این پژوهش، برای تأمین روایی و پایایی مطالعه در بخش کیفی، از روش ارزیابی لینکلن و گوبا استفاده گردید که معادل روایی و پایایی در تحقیقات کمی است. بدین منظور، چهار معیار موثق بودن و اعتبار (باورپذیری)، انتقال‌پذیری، اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری جهت ارزیابی در نظر گرفته شد. اعتبار با تأیید فرآیند پژوهش توسط هشت متخصص و استفاده از دو کدگذار برای کدگذاری چند نمونه مصاحبه به دست آمد و برای انتقال‌پذیری نیز با سه متخصص که در پژوهش مشارکت نداشتند، مشورت شد و به منظور تأییدپذیری، از ثبت و ضبط دقیق اطلاعات استفاده شد. یافته‌های این پژوهش

پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها، تحلیل مضمونی شد و روندهای اصلی از مضامین پایه، کلان‌روندها از مضامین سازمان‌دهنده و محیط‌های بررسی از مضامین فراگیر از متن مصاحبه‌ها استخراج شد. پس از آن، روندهای شناسایی‌شده در قالب پرسش‌نامه‌ای در طیف لیکرت تنظیم و پس از دریافت اعتبار صوری و محتوایی آن با نظرات خبرگان و متخصصان امر، جهت پاسخ‌گویی در اختیار ۴۰ نفر از خبرگان شامل کارشناسان امنیتی، اطلاعاتی و آگاهی استان قرار گرفت و اطلاعات حاصل از ۳۴ پرسش‌نامه قابل تحلیل، توسط نرم‌افزار اس. پی. اس. تحلیل شد. آلفای کرونباخ به‌دست‌آمده برای پرسش‌نامه عدد ۰/۹۵۰ است که حاکی از روایی پرسش‌نامه است.

یافته‌های پژوهش

الف. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی برای مصاحبه‌شوندگان بخش کیفی در جدول ۱ ارائه شده‌است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در مصاحبه

شاخص	فراوانی (نفر) از ۱۶ نفر
درجه	سرهنک/رتبه ۱۶ = ۵؛ سرهنک دوم/رتبه ۱۵ = ۹؛ سرگرد/رتبه ۱۴ = ۲
سنوات خدمت	زیر ۲۰ سال = ۳؛ ۲۰ تا ۲۵ سال = ۱۱؛ بالای ۲۵ سال = ۲
تحصیلات	کارشناسی ارشد = ۱۱؛ کارشناسی = ۵
سابقه مدیریت	زیر ۵ سال = ۶؛ ۵ تا ۱۰ سال = ۵؛ بالای ۱۰ سال = ۵

اطلاعات جمعیت‌شناختی نمونه آماری بخش کمی در جدول ۲ ارائه شده‌است.

جدول ۲. اطلاعات جمعیت‌شناختی نمونه آماری بخش کمی

شاخص	فراوانی (نفر) از ۳۴ نفر
تحصیلات	دکترای تخصصی: ۱؛ کارشناسی ارشد: ۱۴؛ کارشناسی و پایین‌تر: ۱۹
حوزه تخصصی	اطلاعات و امنیت: ۱۸؛ آگاهی: ۱۲؛ بدون جواب: ۴
سابقه خدمت	۱۰ تا ۱۵ سال: ۶؛ ۱۶ تا ۲۰ سال: ۷؛ ۲۱ تا ۲۵ سال: ۱۶؛ ۲۵ تا ۳۰ سال: ۵ نفر
سن	۳۰ تا ۳۵ سال: ۳؛ ۳۶ تا ۴۰ سال: ۹؛ ۴۱ تا ۴۵ سال: ۶؛ ۴۶ تا ۵۰ سال: ۱۳؛ بیشتر از ۵۰ سال: ۳

ب. یافته‌های حاصل از مصاحبه

۱. برابر نظر پاسخ‌دهندگان، در پنج‌سال اخیر، تیراندازی، سرقت‌به‌عنف، قتل، چاقوکشی و سرقت مسلحانه عنوان‌های اصلی جرایم خشن در استان مازندران بوده‌اند. کیف‌قاپی، تجاوزبه‌عنف، نزاع دسته‌جمعی، آدم‌ربایی، اسیدپاشی، عربده‌کشی، ارباب با سلاح سرد، شرارت و موبایل‌قاپی نیز در مواردی زمینه‌ساز جرایم خشن شده‌اند.

۲. برای کنترل یا پیشگیری از بروز جرایم خشن در استان نیز از نظر پاسخ‌دهندگان، اقداماتی به شرح زیر انجام شده‌است که در ایجاد، توقف یا تغییر مسیر روندهای مؤثر در ترویج جرایم خشن تأثیرگذار بوده‌اند: اجرای طرح‌های عملیاتی محله‌محور ناظر نصرت و... درخصوص مقابله‌با ارادل و اوباش، برخورد قاطعانه و مقتدرانه با مجرمان خشن، کنترل هوشمند مجرمان خشن در حال مرخصی و زندانیان آزادشده، اجرای طرح جمع‌آوری سلاح و مهمات غیرمجاز، احضار و کنترل ارادل و اوباش شناسنامه‌دار، آموزش همگانی در مساجد و مدارس، شناسایی و دستگیری ارادل و اوباش سابقه‌دار، تشکیل بانک اطلاعاتی ارادل و اوباش در سه سطح با همکاری جامعه اطلاعات، تشکیل شناسنامه و سطح‌بندی ارادل و اوباش، تشکیل قرارگاه مقابله‌با ارادل و اوباش در استانداری، استفاده صحیح از منابع و مخبرین، اطلاع‌رسانی به شهروندان پیرامون دستگیری مجرمان خشن، به‌کارگیری گشت آشکار و پنهان، تشدید مبارزه‌با جرایم خشونت‌آمیز، فعال‌سازی گشت شبانه، کنترل فنی تحرکات ارادل و اوباش، همکاری قضایی و جامعه اطلاعاتی در شورای تأمین استان و شهرستان‌ها، استفاده از ظرفیت بسیج، استفاده از ظرفیت پلیس افتخاری، اطلاع‌رسانی رسانه‌ای اقدامات، اعلام به‌موقع به سلسله‌مراتب، افزایش گشت پیشگیری از جرایم، افزایش منابع انسانی در گشتی‌ها، انجام طرح‌های مقابله‌ای به‌همراه پیوست‌های اجتماعی و فرهنگی، برگزاری جلسات کمیسیون مقابله‌با ارادل و اوباش، برگزاری جلسات متعدد با دستگاه قضا، قطعه‌بندی شهرستان به‌صورت مشترک

با سپاه، پاک‌سازی پارک‌ها، پایش تصویری، پیگیری اجرای دستورکار کنترل مجرمان، پیگیری جرایم خشن و دستگیری مجرمان، پیگیری جرایم مهم و خاص، پیگیری سریع پس از وقوع جرایم خشن قدرت‌نمایی و تیراندازی و... تا حصول نتیجه، تجهیز پوشش مأموران به دوربین، تداوم گشت‌زنی‌ها، تسریع در تحقیقات میدانی، تشکیل اتاق وضعیت به صورت ماهانه، تشکیل جلسه کمیسیون پیشگیری از سرقت در فرمانداری، تشکیل جلسه کمیسیون عملیات و تجزیه و تحلیل آمار، تقویت تجهیزات خودروبی، تقویت گشت فوریت‌های پلیسی به صورت نامحسوس (پلیس اطلاعات - آگاهی و موادمخدر)، تلاش جامعه اطلاعاتی (سپاه، انتظامی و واجا)، توافق با شهرداری در راستای الزام پیمانکاران بر گماشتن نگهبان، حضور به موقع در صحنه جرم، دستگیری دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز، دستگیری عوامل اصلی توزیع موادمخدر و روان‌گردان صنعتی، دستگیری مجرمان خشن، دقت در جمع‌آوری آثار و شواهد در صحنه جرم، رصد اطلاعاتی و امنیتی سابقه‌داران، رصد مداوم مجرمان خشن، رصد مستمر فضای مجازی و برخورد با انتشاردهندگان و خاطیان جرایم خشن در فضای مجازی، رصد و احضار مجرمان سابقه‌دار و خاص، شناسایی و دستگیری ارادل و اوباش نوظهور، صدور احکام نفی بلد توسط دستگاه‌های قضایی، صدور دستورات ویژه قضایی برای ورود به منزل و مخفیگاه، عدم اعطای مرخصی به زندانیان ارادل و اوباش، فعال‌سازی دستگاه‌ها و سازمان‌های مربوط در جهت مقابله، فعال‌سازی دوربین‌ها در نقاط آسیب‌زا، فعال‌سازی سامانه‌های پلاک‌خوان، کنترل مجرمان دارای سوابق متعدد جرایم، کنترل مسیر تردهای احتمالی، گشت تلفیقی انتظامی با ادارات برق و مخابرات، معرفی افراد سابقه‌دار به پلیس، مقابله با عوامل تهیه و توزیع مشروبات الکلی، نصب دوربین در سطح شهرستان، هماهنگی اعضای امنیتی و اطلاعاتی به منظور مقابله با جرایم خشن، هماهنگی با دستگاه‌های قضایی جهت مقابله و پیشگیری از جرایم.

براین اساس، به منظور شناسایی کلان‌روندها و روندهای مؤثر بر جرایم خشن به ترتیب زیر عمل شد:

۱. شناسایی روندهای مؤثر از کدهای حاصل از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان در پژوهش؛

۲. دسته‌بندی روندهای مؤثر در کلان‌روندهای موجود در محیط‌های مختلف در کشور؛

۳. قراردادن کلان‌روندها و روندهای احصاشده ذیل محیط‌های مرتبط؛

۴. دریافت نظرات اصلاحی تعدادی از خبرگان در خصوص طبقه‌بندی روندها ذیل کلان‌روندها و محیط‌های بررسی.

بدین ترتیب، ۶۳ روند مؤثر بر جرایم خشن شناسایی شد که در ۱۶ کلان‌روند ذیل ۹ حوزه مطالعاتی قرار گرفت. گزارش کلان‌روندها و روندهای ذیل آن براساس محیط‌های بررسی در جدول ۳ ارائه شده‌است. این جدول شامل رتبه‌بندی روندها با استفاده از آزمون فریدمن است.

جدول ۳. محیط‌ها، کلان‌روندها و روندهای مؤثر بر جرایم خشن و آمار استنباطی روندها

میانگین رتبه‌ای	انحراف استاندارد	تعداد	میانگین	کد پاسخ‌دهنده	روندها	کلان‌روندها	محیط
۳۹,۲۸	۰,۶۷۲۹	۳۴	۴,۱۷۶	۱۳	افزایش قاچاق سلاح به دلیل ضعف تجهیزات پایش در مرزها	دسترسی آسان به سلاح	اطلاعاتی امنیتی
۳۹,۴۴	۰,۵۵۳۷	۳۴	۴,۲۳۵	۱۳	افزایش قاچاق سلاح و مهمات غیرمجاز از طریق خلأهای مرزی		
۳۰,۳۳	۰,۸۹۲۸	۳۳	۳,۷۸۸	۱۱	دسترسی آسان به سلاح سرد و گرم		
۲۶,۹۲	۰,۹۴۴۵	۳۴	۳,۶۷۶	۱۳	گرایش افراد به درآمدهای حاصل از قاچاق سلاح با استفاده از اراذل و اوباش		
۱۸,۳۶	۱,۲۴۲۴	۳۴	۳,۱۷۶	۲	ضعف در احساس امنیت	ضعف در پاسخ‌گویی مسئولان	
۱۹,۵۶	۱,۳۸۶۵	۳۴	۳,۳۲۴	۱۴	عدم اعتماد و دل‌سردی مردم نسبت به مسئولان امنیتی		

میانگین رتبه‌ای	انحراف استاندارد	تعداد	میانگین	کد پاسخ‌دهنده	روندها	کلان روندها	محیط
۲۳,۵۶	۱,۱۰۱۴	۳۴	۳,۳۸۲	۱۳	عدم هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی متولی در راستای دستور کار کنترل مجرمان حرفه‌ای		
۲۸,۷۸	۰,۹۱۷۰	۳۳	۳,۸۱۸	۱۳	افزایش تکرار جرم در فضای حقیقی	گسترده‌گی جرایم	
۲۹,۸۳	۱,۰۴۴۵	۳۳	۳,۸۱۸	۱۴	فعالیت منافقین، سلطنت‌طلب‌ها، ناراضیان اجتماعی، ارادل و اوباش نوظهور و فرقه بهائیت		
۲۵,۲۸	۱,۰۲۹۸	۳۲	۳,۶۸۸	۱۵	گسترده‌گی جرایم خشن در تنوع و میزان ارتکاب		
۳۰,۶۷	۱,۰۸۷۹	۳۴	۳,۷۰۶	۲	اعتیاد به موادمخدر	گسترش موادمخدر	
۳۲,۸۳	۰,۹۳۶۵	۳۴	۳,۸۲۴	۱۱	رواج موادمخدر		
۳۷,۳۱	۰,۷۴۶۶	۳۰	۴,۱۶۷	۱۵ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۱ و ۱۳ و ۱۵	شرایط نابه‌سامان اقتصادی	افزایش نوسانات اقتصادی	
۳۴,۸۱	۰,۴۸۴۶	۳۳	۴,۱۲۱	۲ و ۳ و ۸ و ۹ و ۱۳ و ۱۴	افزایش بیکاری به‌خصوص در قشر جوان		
۳۹,۴۴	۰,۷۰۴۴	۳۳	۴,۰۶۱	۱۴	افزایش تورم در جامعه		
۳۳,۷۵	۰,۹۳۳۴	۳۳	۳,۹۳۹	۱۴	شکاف‌های طبقاتی		
۲۲,۷۵	۰,۹۴۹۹	۳۲	۳,۵۳۱	۱۴	تحریم‌ها و عدم مدیریت صحیح	تداوم تحریم‌های اقتصادی	
۲۲,۷۸	۱,۳۱۵۰	۳۳	۳,۳۳۳	۱۰ و ۱۲	تشدید مجازات جرایم خشن	افزایش مطالبات حقوقی جامعه	
۲۲,۶۴	۱,۱۴۸۱	۳۳	۳,۵۴۵	۱	جدیت در اجرای احکام ایجادکنندگان رعب و وحشت در جامعه		
۲۴,۸۶	۰,۹۸۳۷	۳۲	۳,۵۰۰	۷	مسئول‌سازی دستگاه‌های دخیل در امر مبارزه با جرایم خشن		
۲۵,۸۱	۱,۰۲۸۶	۳۱	۳,۴۸۴	۱۶	مطالبه‌گری از دستگاه قضایی در بحث تشدید اجرای احکام		

میانگین رتبه‌ای	انحراف استاندارد	تعداد	میانگین	کد پاسخ‌دهنده	روندها	کلان‌روندها	محیط
۳۶,۴۲	۰,۷۳۹۷	۳۰	۴,۰۶۷	۱۵و۷و۹و۱۳و۱۵	عدم بازدارندگی مجازات‌ها	تضعیف اثر بخشی آرای صادره	
۳۵,۲۵	۰,۸۵۰۳	۳۰	۳,۹۶۷	۱۴و۱۳و۱۱و۸و۱۳و۱۴	عدم تناسب بین جرایم ارتكابی و مجازات اعمالی برای مجرمان خشن		
۳۸,۹۴	۱,۱۳۶۶	۳۰	۳,۸۶۷	۱۵و۱۴و۱۳	اطاله دادرسی و استفاده از ابزارهای قدرت و ثروت در جهت حمایت از اقشار آسیب‌زا در خصوص جرایم ارتكابی		
۳۵,۱۱	۰,۹۲۳۲	۲۹	۴,۰۶۹	۱۱	افزایش فاصله زمانی وقوع جرم با مجازات مجرمان		
۳۵,۹۷	۰,۷۵۸۹	۳۰	۴,۱۰۰	۲	ضعف در برخی از اقدامات قضایی		
۳۱,۵۸	۰,۹۸۸۵	۲۷	۳,۸۵۲	۱۱	عدم اطلاع‌رسانی در خصوص نتایج دستگیری و مجازات مرتکبان		
۳۸,۵۸	۰,۹۲۷۹	۳۰	۴,۰۳۳	۹	آشنایی مجرمان خطرناک با خلأهای قانونی		
۳۳,۶۹	۰,۹۲۲۹	۳۰	۳,۹۰۰	۱	دغدغه‌مند نبودن مسئولان قضایی در مورد اجرای قانون جرایم خشن		
۲۴,۷۵	۱,۰۶۱۳	۳۰	۳,۶۶۷	۱۴	نفوذ در دستگاه‌های قضایی و انتظامی و امنیتی به شیوه‌های مختلف در جهت عدم جدیت و مقابله		
۳۴,۰۸	۰,۹۱۵۱	۲۹	۳,۸۶۲	۱۳	عدم به‌روزرسانی تجهیزات پایش		
۳۳,۳۶	۰,۸۲۷۷	۳۰	۳,۹۳۳	۱۳	فقدان سامانه یکپارچه رصد و پایش مرتکبان	هوشمندی جرایم	دانش و فناوری

میانگین رتبه‌ای	انحراف استاندارد	تعداد	میانگین	کد پاسخ‌دهنده	روندها	کلان‌روندها	محیط
					جرایم خشن و سازمان‌یافته		
۳۹,۹۷	۱,۱۰۴۲	۲۹	۴,۱۷۲	۳	ضعف انگیزه کارکنان نیروهای مسلح	کم‌توجهی به منابع سازمانی	سازمانی
۴۲,۴۷	۱,۰۱۴۸	۳۰	۴,۲۶۷	۱۴	عدم تناسب بین حقوق و درآمد کارکنان با مأموریت‌های محوله		
۴۵,۱۹	۰,۶۳۱۷	۲۹	۴,۴۴۸	۱۴	فشار کاری زیاد متولیان حوزه امنیت		
۴۵,۸۹	۰,۸۸۹۹	۳۰	۴,۳۶۷	۱	فقدان حمایت قانونی از پلیس		
۲۵,۵۳	۰,۸۸۶۷	۳۰	۳,۸۰۰	۱۴	اختلافات موجود در بین مسئولان امنیتی	فساد اداری (یقه‌سفیدها)	سیاسی
۳۵,۹۴	۰,۸۳۶۰	۳۱	۳,۹۶۸	۱۴	حمایت افراد سیاسی و چهره‌های شاخص فرهنگی از افراد مجرم مسئله‌دار در جهت منافع حزبی و سیاسی		
۲۹,۴۲	۰,۶۰۴۶	۳۱	۳,۹۶۸	۱۵ و ۱۴ و ۱۱	کاهش ضریب تحمل و آستانه صبر شهروندان	افزایش مسائل اجتماعی	فرهنگی اجتماعی
۳۳,۲۸	۰,۸۰۳۰	۳۰	۴,۱۰۰	۱۵	افزایش اختلاف بین شهروندان به علت مسائل خانوادگی، مالی و ناموسی		
۲۹,۶۷	۰,۸۶۰۱	۳۱	۳,۸۳۹	۲	افزایش سن ازدواج		
۲۷,۲۸	۰,۹۱۵۴	۳۰	۳,۷۰۰	۱۵	اقدامات خودسرانه برخی از افراد برای انتقام‌جویی یا جبران خسارت		
۳۴,۳۶	۰,۷۳۹۷	۳۰	۴,۰۶۷	۱۴	کاهش نظارت والدین و دستگاه‌های آموزشی		
۲۳,۲۸	۰,۸۳۶۷	۳۰	۳,۷۰۰	۱۱	ترویج شرارت در جامعه		
۳۶,۳۳	۰,۷۸۹۷	۳۱	۴,۰۹۷	۳	ضعف در آگاه‌سازی در سطح جامعه		
۳۷,۴۷	۰,۵۶۰۳	۳۱	۴,۲۲۶	۳	ضعف عدالت اجتماعی		
۲۹,۰۸	۰,۹۵۶۰	۳۱	۳,۷۷۴	۲	عدم برخورد با معتادان متجاهر		

میانگین رتبه‌ای	انحراف استاندارد	تعداد	میانگین	کد پاسخ‌دهنده	روندها	کلان روندها	محیط
۲۶,۴۷	۰,۷۸۲۹	۳۱	۳,۷۱۰	۱۴	نارضایتی‌های صنفی	افزایش ناهنجاری	
۲۹,۳۳	۰,۸۷۵۰	۳۱	۳,۹۶۸	۷	افزایش بدپوششی و بی‌حجابی		
۳۱,۷۸	۰,۸۳۰۹	۳۱	۳,۹۰۳	۳	تضعیف بنیه فرهنگی اجتماعی جامعه		
۳۱,۸۳	۰,۹۲۱۷	۳۱	۳,۸۷۱	۱۱	سست شدن بنیان خانواده‌ها		
۳۳,۰۰	۰,۸۷۰۱	۳۱	۳,۹۰۳	۲	ضعف فرهنگی و اجتماعی بعضی از خانواده‌ها		
۳۷,۰۰	۰,۶۴۷۷	۳۰	۴,۱۶۷	۱۳	عدم فرهنگ‌سازی		
۲۰,۵۸	۰,۷۶۹۰	۳۱	۳,۵۱۶	۱۵	ناهنجار سازی محیطی توسط مسافران		
۳۳,۴۲	۰,۷۳۰۳	۳۱	۴,۰۰۰	۱۴	نمادسازی و بزرگ‌سازی اقشار آسیب‌زا مانند ارادل و اوباش برای جوانان		
۳۵,۱۴	۰,۴۵۴۴	۳۱	۴,۱۶۱	۱۳	افزایش تکرار جرم در فضای مجازی	فراگیری فضای مجازی	مجازی
۳۰,۳۱	۱,۱۶۰۳	۳۱	۳,۷۱۰	۱۵	سهولت دسترسی به بازی‌های رایانه‌ای خشن		
۳۳,۴۴	۱,۰۶۳۶	۳۱	۳,۷۴۲	۱۱ و ۷	ضعف پای‌بندی به اعتقادات دینی	افزایش گرایش به زندگی غیراسلامی	معنوی
۳۶,۶۹	۱,۰۶۲۶	۳۱	۳,۹۳۵	۱۱	رواج استفاده از مشروبات الکلی		
۳۵,۳۱	۰,۸۱۶۵	۳۱	۴,۰۰۰	۷	اشاعه فحشا		
۳۴,۱۴	۰,۶۵۷۵	۳۱	۳,۹۶۸	۱۱	بی‌بندوباری		
۳۴,۲۸	۰,۷۷۴۶	۳۱	۴,۰۰۰	۱۱	ترویج ارتباطات نامتعارف با نامحرم		
۳۱,۳۹	۰,۷۲۷۳	۳۱	۳,۹۳۵	۱۱	رواج برهنگی		

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، روندهای «فشار کار زیاد بر متولیان امنیت» و «فقدان حمایت قانونی از پلیس» بالاترین میانگین رتبه‌ای و روندهای «ضعف در احساس امنیت»، «عدم اعتماد و دل‌سردی مردم به مسئولان امنیتی» و

«ناهنجارسازی محیطی توسط مسافران» پایین‌ترین میانگین رتبه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند.

در جدول ۴ رتبه‌بندی کلان‌روندهای مؤثر بر جرایم خشن نشان داده شده‌است.

جدول ۴. رتبه‌بندی کلان‌روندهای مؤثر بر جرایم خشن

میانگین رتبه‌ای	کلان‌روند	میانگین رتبه‌ای	کلان‌روند	میانگین رتبه‌ای	کلان‌روند
۳,۹۷	هوشمندی جرایم	۱۰,۴۴	افزایش نوسانات اقتصادی	۱۶,۰۰	افزایش مسائل اجتماعی
۳,۸۶	گسترش مواد مخدر	۹,۰۰	افزایش مطالبات حقوقی جامعه	۱۴,۶۴	افزایش ناهنجاری
۳,۷۸	فراگیری فضای مجازی	۷,۶۴	تضعیف نهادهای قانونی	۱۳,۸۳	تضعیف اثربخشی آرای صادره
۳,۶۷	فساد اداری یقه‌سفیدها	۷,۰۸	گسترده‌گی جرایم	۱۳,۵۳	افزایش گرایش به زندگی غیراسلامی
۱,۰۰	تداوم تحریم‌های اقتصادی	۵,۷۲	ضعف در پاسخ‌گویی مسئولان	۱۱,۲۸	کم‌توجهی به منابع سازمانی
				۱۰,۵۶	دسترسی آسان به سلاح

مقدار مربع خی ۲۵۵,۸۹۵ و عدد معنی‌داری محاسبه‌شده برابر ۰,۰۰۰ نشان‌دهنده معناداری تفاوت بین میانگین‌های رتبه‌ای به‌دست‌آمده است. در بررسی کلان‌روندها، ملاحظه می‌شود که بالاترین میانگین رتبه‌ای مربوط به «افزایش مسائل اجتماعی» و «افزایش ناهنجاری‌ها» و پایین‌ترین میانگین مربوط به «تداوم تحریم‌ها» و «فساد اداری یقه‌سفیدها» است.

رتبه‌بندی کلان‌روندهای ذیل محیط‌ها نیز در جدول ۵ نشان داده‌شده است.

جدول ۵. رتبه‌بندی محیط‌های حاوی روندهای مؤثر بر جرایم خشن در استان

میانگین رتبه‌ای	محیط	میانگین رتبه‌ای	محیط	میانگین رتبه‌ای	محیط
۲,۱۰	حقوقی	۶,۲۹	اطلاعاتی امنیتی	۹,۰۰	سیاسی
۲,۰۲	فرهنگی اجتماعی	۴,۹۵	مجازی	۷,۳۶	اقتصادی
۱,۸۸	سازمانی	۴,۰۵	دانش و فناوری	۷,۳۶	معنوی

مقدار مربع خسی ۱۶۲,۳۶۴ و عدد معنی‌داری محاسبه‌شده برابر ۰,۰۰۰ نشان‌دهنده معناداری تفاوت بین میانگین‌های رتبه‌ای به‌دست‌آمده است. بالاترین میانگین رتبه‌ای مربوط به روندهای موجود در «محیط سیاسی» و پایین‌ترین آن، مربوط به روندهای موجود ذیل «محیط سازمانی» است.

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با دریافت نظر خبرگان فرماندهی انتظامی استان مازندران در خصوص روند جرایم خشن در پنج‌سال اخیر در استان انجام شده است. در این پژوهش، جرایم خشن دارای اولویت و جرایم بسترساز جرایم خشن در استان، از منظر مشارکت‌کنندگان در پژوهش احصا و عمده اقدامات انجام‌شده برای پیشگیری از جرایم خشن یا مقابله با آن معرفی شد. براساس روندهای موثر بر ارتکاب جرایم خشن در استان، ۱۶ کلان‌روند در ۹ محیط مورد بررسی طبقه‌بندی شد. روندهای احصاشده مؤثر بر افزایش جرایم خشن از منظرهای گوناگون با تحقیقات موجود در پیشینه، قابل تطبیق است.

عبدالرحمانی و ایارگر (۱۳۹۸) مانند یافته‌های این پژوهش بر لزوم نظارت بر مجرمان خارج از زندان و واپایش الکترونیک آنها تأکید کرده و به لزوم رویکردهای ترمیمی نسبت به جرایم خشن نظر مثبت دارند. رضایی (۱۳۹۸)، هم‌راستا با یافته‌های این پژوهش، پیشگیری از جرایم خشن با راهبردهای مدیریتی و پیشگیرانه مبتنی بر پیشگیری اجتماعی را پیشنهاد داده است. جمشیدی (۱۳۹۷) نیز برای کاهش انجام جرایم خشن توسط نوجوانان و جوانان، تعامل پلیس با نهادهای مردمی، آموزشی و فرهنگی را اقدامی مؤثر برای عمل می‌داند. فقدان این نوع عملکرد نیز در پژوهش حاضر، از عوامل روندهای تأثیرگذار بر افزایش جرایم خشن در استان ذکر شده است. علیزاده و همکاران (۱۳۹۷) مانند یافته‌های این پژوهش اعتقاد دارند که علاوه بر برخی ویژگی‌های فردی، وجود والدین مجرم دارای سابقه زندانی، بر افزایش ارتکاب جرایم خشن تأثیرگذار است. زارع و زندی (۱۳۹۰) بین سطح توسعه‌یافتگی و ارتکاب جرایم خشن، به یک ارتباط مثبت و ضعیف دست یافته‌اند. این پژوهش در یک استان انجام شده است و به دنبال روندهای مؤثر بر افزایش جرایم خشن

بوده‌است و باتوجه‌به بازه زمانی کوتاه برای بررسی روند توسعه در استان، به چنین یافته‌ای دست نیافته‌است.

در رتبه‌بندی روندها، بالاترین امتیاز به «فشار کاری زیاد متولیان امنیت» و «فقدان حمایت قانونی از پلیس» تعلق گرفت. منابع سازمانی مهم‌ترین رکن در اجرای مأموریت‌ها هستند و باید برای انجام بهینه و کیفی مأموریت‌های محوله، از انگیزه کافی برخوردار باشند. بدون شک، کارکنان نیروهای نظامی و انتظامی و بازوهای امنیتی، با سرلوحه قراردادن منش انسانی و اسلامی و با روحیه حداکثری، تلاش خود را در خدمت رسانی بهینه به جامعه صورت می‌دهند؛ اما این نیروها در پیچ‌وخم‌های چالش‌های مترتب در انجام مأموریت‌های محوله، نیازمند حمایت قضایی و قانونی هستند؛ درغیراین‌صورت، فشارهای چندجانبه به متولیان امنیت، منجر به کاهش انگیزه آنها شده و راه را برای اقدامات مرتکبان جرایم خشن هموار خواهد ساخت. به‌طورکلی، این کلان‌روند منجر به کاهش قوای نیروهای مبارز در خط مقدم جبهه علیه مرتکبان جرایم خشن خواهد شد.

توجه به رتبه‌بندی کلان‌روندها آشکار می‌سازد که بیشترین امتیاز مربوط به کلان‌روندها به کلان‌روند افزایش مسائل اجتماعی موجود در جامعه تعلق دارد. برخی از مسائل اجتماعی مثل افزایش اختلاف بین شهروندان به‌علت مسائل خانوادگی، مالی و ناموسی و اقدامات خودسرانه برخی از افراد برای انتقام‌جویی یا جبران خسارت منجر به‌ترویج شرارت در استان شده‌است. مسائلی نظیر افزایش سن ازدواج - که ریشه در مسائل مختلف دارد - بسیار از افراد درگیر با موضوع را تحت‌الشعاع قرار داده‌است و بلا تکلیفی ناشی از این موضوع یا سایر مسائل اجتماعی، ضریب تحمل و آستانه صبر شهروندان استان را کاهش داده‌است که می‌تواند به افزایش جرایم زمینه‌ساز جرایم خشن منجر شود. ازسوی دیگر، والدین و دستگاه‌های آموزشی نیز به‌دلایل مختلف مانند ضعف در آگاه‌سازی، سطح نظارت خود بر فرزندان را کاهش داده‌اند که به‌نوبه‌خود، بر تربیت نسل جوان تأثیرگذار است و منجر به ایجاد بستر ارتکاب جرم در این نسل می‌گردد. خشونت‌های جوانان که تحت‌تأثیر بازی‌های رایانه‌ای یا

آموزش‌های ترویج یافته در بستر فضای مجازی است، به دلیل عدم کنترل آنها از سوی خانواده و محیط آموزشی از دیگر عوامل بسترساز محسوب می‌شود. یکی دیگر از مسائل اجتماعی موجود، موضوع اعتیاد است و معتادان نیز تحت تأثیر آثار مواد مصرفی دست به ارتکاب جرایم خشن می‌زنند. احساس بی‌عدالتی اجتماعی یا ضعف در پیاده‌سازی آن در استفاده از منابع ثروت، قدرت و اطلاعات برای همه شهروندان، این تصور را ایجاد می‌کند که برخی از افراد با استفاده از این منابع، به رشد سریع اقتصادی و جایگاه اجتماعی دست یافته‌اند و موجب می‌شود تا گروهی برای انتقام از مسببین این امر، به جرم و خشونت دست زنند. نارضایتی‌های صنفی و مسائل ایجادشده در اصناف، گاه منجر به اختلافات صنفی بین همکاران می‌شود و گاه دامنه گسترده‌تری یافته و به سطح اجتماع کشیده می‌شود. این اختلافات در بسیاری از موارد حل و فصل می‌شود اما در برخی از موارد نیز درگیری‌های بین صنفی، منجر به خشونت شده‌است. از سوی دیگر، امتداد این نوع اختلافات در سطح جامعه، به خشونت مزبور، رنگ و بوی امنیتی می‌دهد که از این مقوله خارج است.

دومین رتبه در بین کلان‌روندها، متعلق به افزایش ناهنجاری‌های محیطی است که توسط بومیان استان یا مسافران به وجود می‌آید و منجر به ایجاد نوعی دوقطبی می‌شود؛ مقوله‌ای که در یک‌سال گذشته، سطح خشونت را در جامعه افزایش داده‌است. منشأ برخی از جرایم خشن در استان مازندران درگیری‌های ایجادشده یا ساختگی به بهانه ناهنجاری‌های ایجادشده مثل بدپوششی و بی‌حجابی است که باعث سست شدن بنیان خانواده‌ها گردیده و درگیری‌های انتقام‌جویانه یا ناموسی را نیز افزایش داده‌است. رخداد دیگری که این کلان‌روند را ترویج داده و توسعه می‌بخشد، نمادسازی و بزرگ‌سازی اقشار آسیب‌زایی مانند ارادل و اوباش برای جوانان است. بزرگ‌سازی این اقشار منجر به الگوگیری از آنها در برخی از جوانان شده و روش‌ها و رسوم و عادات آنها در بین برخی از جوانان رسوخ کرده‌است. عدم برخورد به موقع با این نمادسازی، به ویژه در فضای مجازی، خشونت ناشی از این مأخذ را افزایش می‌دهد.

بررسی امتیازات مربوط به محیط‌های آبستن کلان‌روندهای مؤثر بر جرایم خشن در استان مازندران نشان می‌دهد که محیط سیاسی دارای بالاترین امتیاز است. اختلافات موجود در بین مسئولان و حمایت افراد سیاسی و چهره‌های شاخص فرهنگی از افراد مجرم مسئله دار در جهت منافع حزبی و سیاسی، می‌تواند راه فساد اداری را هموار نماید و این فساد به‌نحوی است که در مواجهه با موضوع جرایم خشن، افراد یا نهادها و سازمان‌های اقدام‌کننده را با چالش جدی مواجه می‌سازد. دست‌اندازه‌های ایجادشده با دخالت یقه‌سفیدها در پرونده‌های مختلف برای استفاده از منافع فردی و گروهی در برخی از موارد، منجر به ایجاد خدشه در اقدام سریع و به‌هنگام شده و یا تأثیرات آن را کاهش می‌دهد.

کلان‌روندهای مؤثر بر جرایم خشن در محیط‌های مختلف، در نمودار ۱ تجمیع شده‌است.

نمودار ۱. کلان‌روندهای مؤثر بر جرایم خشن در محیط‌های مختلف

پیشنهادها

با توجه به یافته‌های پژوهش، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. نظربه‌اینکه جرایم خشن ناشی از حمل و در اختیار داشتن سلاح‌های غیرمجاز، علاوه بر وجه جرم‌خیزی، وجه افزایش ناامنی را نیز در پی دارد و این افراد به‌نحوی در حال ایجاد ارباب هستند، با افراد یا گروه‌های دارای سلاح و مهمات غیرمجاز به شدیدترین وضعیت ممکن برخورد شده و اشد مجازات برای آنها در نظر گرفته شود؛
۲. بخشی از جرایم خشن، ناشی از اثرات مصرف مواد روان‌گردان است. اثرات موادی مانند شیشه، ال. اس. دی، حشیش و گل بر فرد مصرف‌کننده به‌نحوی است که فرد با ازدست‌دادن قدرت ادراک خود، ممکن است دست به هر نوع جنایتی بزند. این مطالب به‌صورت گسترده برای افراد در جامعه تبیین شده‌است اما تداوم آموزش‌های همگانی محله‌محور طریق پلیس و واحدهای آموزشی برای خانواده‌های دانش‌آموزان می‌تواند مؤثر باشد؛
۳. هرگونه مماشات با مجرمان خشن، آنها را جسورتر نموده و به باج‌خواهی آنها از نظام منجر خواهد شد؛ بنابراین، لازم است که مجازات این دسته از مجرمان به‌نحوی صورت پذیرد که نتایج آن به‌صورت گسترده در جامعه منعکس شود؛
۴. «پلیس هوشمند» یکی از شعارهای مهم اخیر پلیس است. با توجه به پیشرفت علوم و فناوری در بهره‌گیری از خدمات و تجهیزات، لازم است پلیس نیز در زمینه هوشمندسازی کشف جرایم به‌صورت جدی ورود نماید. هوشمندسازی تجهیزات کشف و مقابله با جرایم خشن باید در اولویت کار پلیس قرار گیرد؛
۵. مأموران انتظامی نیروهایی جان بر کف هستند که با تمام قدرت در زمینه مبارزه با جرایم خشن فعالیت می‌کنند؛ با این وجود، حقوق و مزایای نیروهای نظامی و انتظامی در کمترین میزان ممکن قرار دارد و به‌هیچ‌وجه با نوع و گستره مأموریتی آنها سازگار نیست؛ براین اساس،

لازم است این مهم در اولویت‌های پیگیری‌های سازمان از مبادی قانونی قرار گیرد؛

۶. مقابله با جرایم خشن در بسیاری از موارد، به نحوی است که آگاهی از عواقب بعدی اقدام مأموران، آنها را به احتیاط بیش از حد در اقدام مؤثر وامی‌دارد. در حقیقت، فقدان یا ضعف در حمایت‌های قانونی لازم از مأموران، در پاره‌ای از موارد سبب تضعیف قدرت جسارت و شجاعت مأموران یا تعلل در پاسخ به موقع آنها شده و در نتیجه، قدرت نمایش مجرمان را افزایش می‌دهد. بر این اساس، لازم است از طریق قانونی در اختیارات نیروهای پلیس تجدید نظر شود تا نیروها با اتکا به قانون به کارگیری سلاح به نحو مناسب بتوانند نسبت به برخورد مناسب با این دسته از جرایم اقدام نمایند.

۷. پیگیری مسائل و موضوعات مرتبط با جرایم خشن، نیازمند تقویت نیروهای آموزش دیده است. فرماندهی انتظامی باید علاوه بر پیگیری در استفاده از فناوری‌های هوشمند برای نظارت و کنترل مجرمان سابقه دار، بر عملکرد افرادی که به صورت نوظهور در این نوع جرایم ورود می‌کنند نیز نظارت نماید و آموزش مأموران در این راستا باید به روزرسانی شود.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از تمامی رؤسا، مدیران و کارکنان پلیس‌های اطلاعات و آگاهی استان مازندران در زمینه همکاری و ارائه اطلاعات لازم برای این پژوهش قدردانی نمایند.

تعارض منافع

بخش‌هایی از این مقاله برگرفته از یک طرح تحقیقاتی است که با حمایت مالی دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان مازندران انجام شده است.

فهرست منابع

- ابراهیمی‌توانی، معصومه؛ نوائیان، ناهید (۱۳۹۳). خشونت خانگی علیه زنان و راهبردهای مواجهه با آن در نظام سلامت. نشریه بهروز، ۲۵(۹۰)، ۲۰-۲۵. بازیابی از:
https://behvarz.mums.ac.ir/article_15106_0f9a70120f58e3ca120b433955d8c323.pdf
- احمدزاده ذوالپیرانی، مهرداد (۱۳۹۸). مطالعه جرم‌شناختی تکرار جرایم خشونت‌آمیز و راهبردهای پیشگیری از آن. دوماهنامه راه و کالت، ۱۱(۲۲)، ۱۶۳-۱۴۴. بازیابی از:
<https://guilanbar.ir/wp-content/uploads/2021/rahevekalat/22.pdf>
- احمدی، حبیب (۱۳۹۴). جامعه‌شناسی انحرافات، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- جمالی، محبوبه (۱۳۹۷). تکرار جرایم خشونت‌آمیز: از کنترل تا درمان (با نگاهی به جامعه آمریکا). تهران: مجد.
- جمشیدی شیخ‌آبادی، مسلم (۱۳۹۷). نقش پلیس در پیشگیری از جرایم خشن کودکان و نوجوانان. رساله برای اخذ درجه دکتری. تهران: دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی.
- حیدری، سعید؛ رحمانی فیروز‌جاه، علی؛ عباسی اسفجیر، علی‌اصغر؛ مهرآیین، مصطفی (۱۴۰۱). تحلیل پدیدارشناختی ادراک زندانیان جرایم خشن استان مازندران. فصلنامه جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۱۳(۳)، ۵۷-۸۱. بازیابی از:
<https://doi.org/10.30465/scs.2022.40407.2530>
https://socialstudy.ihcs.ac.ir/article_8132_3030b589d28cfdbfdc5732d740fb9f79.pdf
- رحیمی‌زمانی، حمیدرضا (۱۳۹۶). بررسی میزان اثربخشی فعالیت‌های رسانه‌ای پلیس آگاهی تهران در کاهش نرخ جرایم خشن. پایان‌نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده فرهنگ و ارتباطات دانشگاه سوره.
- رضایی، احمد (۱۳۹۸). الگوی مدیریت راهبردی پیشگیری از جرایم خشن در ایران. رساله برای اخذ درجه دکتری. قم: دانشکده حقوق دانشگاه قم.
- زارع، بیژن؛ زندی‌لک، علی‌اکبر (۱۳۹۱). مطالعه رابطه سطح توسعه‌یافتگی اقتصادی - اجتماعی با میزان جرایم خشن در بین استان‌ها. مجله مطالعات اجتماعی ایران، ۵(۳)، ۹۷-۱۲۵. بازیابی از:

http://www.jss-isa.ir/article_21453.html

- سلیمی، علی؛ داوری، محمد (۱۳۹۱). جامعه‌شناسی کج‌روی. تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

- سیاوشی، سامان (۱۳۹۴). جرم‌شناسی سرقت‌های خشن. تهران: مجمع علمی و فرهنگی مجد.

- شعاری نژاد، علی‌اکبر (۱۳۹۰). روان‌شناسی عمومی انسان برای انسانی برخوردار از طبیعت چندگانه اما واحد؛ تهران: اطلاعات.

- صادقی فسایی، سهیلا؛ ابراهیمی، مرضیه (۱۳۹۴). تحلیلی کیفی از جرایم خشن زنان: زمینه‌ها و انگیزه‌ها. فصلنامه زن در توسعه و سیاست، ۱۳(۲)، ۱۷۱-۱۹۲. بازیابی از:

DOI:10.22059/jwdp.2015.55989

https://jwdp.ut.ac.ir/article_55989.html

- طاهری‌کیا، حامد (۱۳۹۳). تغییرات اجتماعی و ایدئولوژی. مجله جامعه‌شناسی ایران، ۱۵(۴)، ۵۴-۷۰. بازیابی از:

DOI:20.1001.1.17351901.1393.15.4.3.6

http://www.jsi-isa.ir/article_21100.html

- عبدالرحمانی، رضا؛ ایارگر، حسین (۱۳۹۸). راهبردهای اجتماعی - ارتباطی پلیس برای مقابله با جرایم خشن. نشریه علمی مطالعات راهبردی ناجا، ۴(۱۲)، ۷۷-۱۱۲. بازیابی از:

doi: 412213983

http://ssj.jrl.police.ir/article_93043.html.

- علیزاده، اعظم؛ ذاکری نصرآبادی، زهرا؛ سلیمی، اکبر (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر ارتکاب جرایم خشن و خاص در بین مجرمین در زندان شهرستان سیرجان. فصلنامه انتظام اجتماعی، ۱۰(۳)، صص ۲۵۰-۲۲۵. بازیابی از:

https://qjss.atu.ac.ir/article_5383.html

- قادرزاده، امید؛ قادری، بهروز (۱۳۹۵). تحلیل چندسطحی خشونت‌ورزی: مطالعه پیمایشی خشونت‌ورزی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر سقز. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، ۵(۱۲)، ۸۰-۶۱. بازیابی از:

Doi:10.22108/SSOSS.2016.20950

https://ssoss.ui.ac.ir/article_20950_0519e13f9f8aa243592eb177d7ba5a26.pdf.

- نجفی ابرندآبادی، علی حسین؛ هاشم‌بیگی، حمید (۱۳۷۷). دانشنامه جرم‌شناسی، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- معظمی، شهلا (۱۳۸۳). بررسی جرم‌شناختی جرایم زنان، مجموعه مقالات علوم جنایی. تهران: انتشارات سمت.
- Akers, Ronald L (2009), 'Social Learning and Social Structure', Third Edition, Transaction Publishers.
http://sjfm.ir/browse.php?a_id=809&sid=1&slc_lang=fa.
- Brantingham, P.J., Yuan, B. & Herz, D. Is Gang Violent Crime More Contagious than Non-Gang Violent Crime?. *J Quant Criminol* 37, 953-977 (2021). retrieve from:
<https://doi.org/10.1007/s10940-020-09479-1>.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10940-020-09479-1#citeas>.
- Ugwuoke, Cyril O., Ajah, Benjamin Okorie, Onyegebu, Chukwuemeka Dominic., (2020). Developing patterns of violent crimes in Nigerian democratic transitions, *Aggression and Violent Behavior*, Volume 53, 101457, ISSN 1359-1789. retrieve from:
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2020.101457>.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1359178920301610>